

VIDNESBYRD FRA GRÆNSEN MELLEM DR CONGO OG UGANDA

OPRØRSGRUPPEN M23
TVINGER TUSINDER
PÅ FLUGT

**FOLKEKIRKENS
NØDHJÆLP**
actalliance

Vidnesbyrd fra grænsen mellem DR Congo og Uganda

- Oprørsgruppen M23 tvinger tusinder på flugt

Folkekirkens Nødhjælp har fra september 2022 til udgangen af december 2022 støttet den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI) med 420.000 kr. CAFOMI leder transitcentret Nyakabande i Kisoro-distriktet i det sydvestlige Uganda – tæt på grænserne til Den Demokratiske Republik Congo (DRC) og Rwanda. Folkekirkens Nødhjælps støtte går til psykosocial støtte til asylansøgere i transitcentret såvel som til indbyggere i Kisoro, der er berørt af konflikten i DRC; til uddeling af kontanter og af frø samt landbrugsværktøjer til mennesker i Kisoro, hvis marker er blevet ødelagte eller stjålet. Desuden går støtten til at undervise landsbyledere i Kisoro i fredsbevaring og fredsskabende aktiviteter, som skal sikre en fredelig sameksistens mellem værtssamfund og flygtninge.

Flygtningesituationen

Siden 2012 har der været voldsomme kampe mellem oprørsgruppen M23 og den congolesiske hær i det østlige DRC – mange af kampene foregår lige ved grænsen til Uganda. Konflikten blussede voldsomt op 28. marts 2022, hvilket betød, at der siden er ankommet væsentlig flere asylansøgere til Uganda, end tilfældet var i årene forinden.

Mange nyankomne flygtninge opholder sig tæt på grænsen i håbet om at vende tilbage til DRC. Nogle af flygtningene har familie i Kisoro, hos hvem de kan finde midlertidigt husly. Andre får logi blandt borgerne i Kisoro, og nogle slår sig ulovligt ned i Kisoro-distriktet. De vil gerne blive tæt på grænsen, så de kan tage tilbage over grænsen, når det er mere stabilt. Nogle bevæger sig også frem og tilbage over grænsen alt afhængig af, hvor tæt på deres hjem kampene rykker. Det gør det vanskeligt at opgøre det præcis antal flygtninge i området.

I sommermånederne 2022 var det særligt slemt, da flere tusinde asylansøgere fra DRC opholdt sig ved Bunagana-grænsen i Uganda, så de hurtigt kunne vende tilbage, hvis situationen skulle blive mere stabil. Ifølge FKN-ansatte i Kampala, som besøgte området i september, var der op mod 20.000 mennesker, der levede under forfærdelige og uhygiejniske forhold uden adgang til toilet, bad, rent vand eller mad. Den ugandiske

regering forbød herefter ophold ved grænsen. Alle, der nu ankommer til Uganda, bliver kørt til et transitcenter for at komme videre til en flygtningelejr.

Mange flygtninge kommer uden ejendele. De beretter til Folkekirkens Nødhjælps partner CAFOMI, at de er blevet berøvede under deres flugt af rebellerne. De kommer oftest blot med det tøj, som de har på. Flygtninge i transitcentret fortæller endvidere ifølge CAFOMI, at de er flygtet, fordi oprørsgruppen M23 tvangsrekrutterer blandt landsbyerne, eller fordi M23 tvinger folk ud i slavearbejde. Rebellerne bruger bl.a. landsbyboerne i DRC til at bygge deres baser.

Flygtninge fortæller, at deres huse er blevet bombet. At der er mange meldinger om kidnapninger, hvor der kræves løsesummer, som de pårørende ikke kan betale. Der er mange meldinger om voldtægter og anden kønsbaseret vold. Det har ifølge CAFOMI fået mange kvinder til at flygte.

Mange flygter af ren frygt for at havne midt i konflikten, når der bliver skudt og bombet. De flygter typisk, når de hører, at krigen rykker tættere på deres landsby. Andre tager over grænsen for at finde deres familie, som allerede er flygtet tidligere.

CAFOMI har grænseobservatører ved de store grænseovergange fra DRC til Uganda. De rapporterer, at krigen stadig er foregår på højtryk i DRC, og at situationen stadig er meget skrøbelig. Et konkret eksempel fra 12. december 2022 meldte grænseobservatørerne, at der var kampe blot 40 kilometer fra Busanza-grænsen til DRC. Den 12. december meldte CAFOMI, at mange er flygtet fra Gisigari-distriktet i DRC - særligt fra landsbyerne Karengera og Biruma. CAFOMI forventer, at flygtninge fra DRC vil blive ved med at komme ind over grænsen til Uganda de kommende måneder – alt afhængig af konfliktens udvikling i DRC. Ifølge CAFOMI kom 50.000 flygtninge til Kisoro i 2018. I 2019 kom 30.000. I 2020 til november 2021 kom der officielt ingen flygtninge pga Covid. Det gjorde, at både Kisoro-flygtningelejren (som lukkede i oktober 2022) og transitcentret for nyankomne var lukket. Derudover var grænsen til DRC fra ugandisk side også lukket i den periode.

I november 2021 så regeringen i Uganda sig nødt til at genåbne grænsen, da 6.000 mennesker stod på grænsen og havde brug for at komme over. Derfor åbnede også transitcentret, hvilket det har været siden.

Ifølge FN's Flygtningekommission huser Uganda 473.000 flygtninge fra DRC (pr. 30. november 2022). I december 2022 meldte Office of the Prime Minister i Uganda ud, at man

forventer, at yderligere 80.000-100.000 congolesiske flygtninge vil krydse grænsen til Uganda i kommende måneder.

Transitcentret Nyakabande

Transitcentret Nyakabande har en kapacitet på 800, men der er ofte mange flere i centret. Dagligt ankommer 100-200 personer til transitcentret. Et konkret eksempel fra 12.

december: Her kørte 600 flygtninge i en konvoj til mere permanente flygtningelejre. Dagen før (11. december) var der 1.500 personer i transitcentret.

Alle flygtninge i transitcentret får tre måltider om dagen. De tilberedes i et fælles køkken med otte store koge kedler. I flygtningelejrene rundt omkring i Uganda skal flygtninge selv lave mad, men i transitcentret Nyakabande får asylansøgere varm mad serveret. Der bliver altid lavet mad til 200 ekstra for at sikre, at der også er mad til dem, der kommer i løbet af dagen.

Ved grænsen bliver der delt vand og kiks med højt ernæringsindhold ud til mennesker, som netop er ankommet. Flygtningene er typisk afkræftede og har hverken spist eller drukket, siden de forlod deres hjem. De fleste kommer over grænsen sultne eller undernærede.

Mange af kvinderne har været udsat for kønsbaseret vold eller seksuelle overgreb. Når de ankommer, får de et medicinsk tilsyn og informationer om til tilbud, som transitcentret har, herunder psykosocial hjælp. Det er vigtigt, at de selv identificerer sig over for personalet i transitcentret Nyakabande, hvis de har særlige ønsker eller behov.

Asylansøgere må maksimalt opholde sig i transitcentret i en uge, inden de bliver kørt til én af Ugandas 13 flygtningelejre. Der kører busser fra transitcentret hver mandag og onsdag ud til flygtningelejrene. I særlige tilfælde (f.eks. ved behov for fortsat psykosocial hjælp) kan asylansøgere blive i transitcentret i mere end en uge.

Støtte til værtssamfundet

Ifølge CAFOMI er flere en 60.000 flygtninge ankommet til Kisoro siden marts 2022. I forvejen bor der 250.000 indbyggere i Kisoro-distriktet, hvilket gør distriktet til et af de distrikter i Uganda, der er hårdest presset på grund af den store flygtningetilstrømning.

De fleste mennesker i Kisoro lever af mindre landbrug, og er meget sårbare på grund af den store flygtningetilstrømning: Der bliver stjålet afgrøder, der bliver fældet træer til at lave ly

og til brænde. Kvæg spiser af afgrøderne. Flygtninge (uden flygtningestatus) fra DRC har ofte slået sig midlertidigt ned rundt omkring i Kisoro, hvor de bor på markerne og blandt husene. Mange landmænd har derfor mistet deres indtægt, fordi deres afgrøder er blevet spist. Det har skabt konflikter mellem flygtninge og værtssamfundet. CAFOMI er ofte blevet kontaktet af lokale landsbyledere, som har fortalt om pressede landsbyer i Kisoro, der både har mistet deres indtægt og deres fødevarer.

Folkekirkens Nødhjælp støtter CAFOMI, der hjælper lokalsamfundet ved at give kontante beløb og landbrugsredskaber samt frø til 300 husholdninger i Kisoro. Derudover støttes CAFOMI af Folkekirkens Nødhjælp til at afvikle kurser for 290 lokale ledere (f.eks. byrådsmedlemmer, lokalpolitikere, landsbyoverhoveder, etc.) i Kisoro i konfliktløsning og fredsbevarende aktiviteter samt identificering af psykiske lidelser som PTSD, som både rammer flygtninge fra DRC og beboerne i Kisoro. Målgruppen er befolkningen i landsbyerne tættest på grænsen til DRC, som oftest er samme etniske gruppe som dem, der flygter fra DRC, og de taler samme sprog.

CAFOMI uddeler frø, så modtagerne kan dyrke tomater, løg, bønner og kål. Desuden får husholdningerne 10 kimplanter, så de kan plante træer for at gøre op for de træer, som er blevet fældet, efter flygtningestrømmen tog til. Ifølge CAFOMIs beregninger kan hver husholdning få 3 millioner shillings (ca. 6.000 kr.) i indtægt fra de frø, som de får. CAFOMI har også undervist 45 bønder i at dyrke køkkenhave med det formål, at de skal lære fra sig i deres landsbyer. På den måde kan flere hundrede lære at holde en køkkenhave på en effektiv måde.

Zawadi Muhawenimana – asylansøger fra DRC

Zawadi Muhawenimana har netop krydset grænsen fra Den Demokratiske Republik Congo (DRC) til Uganda. Zawadi er én af de cirka 40 flygtninge fra Congo, som venter på at skulle op på ladet af en lastbil for at køre til transitcentret, hvor flygtninge bliver registreret, får husly og mad, bliver undersøgt af en læge og får information om deres fremtidige muligheder som flygtninge i Uganda.

Mens hun venter, summer det travle liv tæt på grænsen til DRC videre. Unge mænd kører i fuld fart rundt på små motorcykler, unge kvinder sælger frugt langs vejsiden, en lastbil er i færd med at sætte varer af ved en lille kiosk. Den lille gruppe af flygtninge fra DRC skiller sig ud ved at stå stille i myldret omkring dem. De har intet andet for end at vente.

Den 65-årige Zawadi Muhawenimana forlod sit hjem i sin lille landsby natten forinden og efterlod sit liv, sit lille hus og dertilhørende landbrug. Det gjorde hun, fordi kampene mellem oprørsgruppen og regeringsstyrkerne nåede hendes landsby, og det blev for farligt at blive.

”Jeg flygtede i går kun med det tøj, jeg har på, og meget få ejendele bundet ind i mit sjal, som jeg har på ryggen. Hele natten har jeg vandret mod grænsen. Jeg har sovet i skoven under et træ, men ellers har jeg bare gået. Siden jeg forlod mit hjem, har jeg hverken drukket eller spist,” siger hun og fortsætter:

”Det var blevet rigtigt farligt at blive i min landsby. Der har været mange aktive kampe. Da kampene kom til min landsby, besluttede jeg mig for at forlade mit hjem.”

Zawadi Muhawenimana blev modtaget på den ugandiske side af grænsen af en grænseobservatør, der gav hende nogle næringsrige kiks og noget vand at klare sig på.

Det er ikke første gang, at hun krydser grænsen til Uganda.

”For ni år siden flygtede jeg over grænsen til Uganda, men jeg tog tilbage til Congo, fordi det virkede til, at situationen blev bedre. Det blev også bedre i en periode, men nu er det blevet meget værre igen. Situationen for os i Congo er virkelig slem, så jeg blev nødt til at forlade mit hjem igen.”

Zawadi Muhawenimana er tydeligt påvirket af sin lange tur for at komme i sikkerhed fra kampene i sit hjemland. Selv om hun har været helt tæt på blodige kampe og har vandret et helt døgn, står hun med ret ryg og fortæller om sine oplevelser og om sin familie, som hun forsøger at genforenes med.

”Jeg har en datter her i Uganda, som jeg gerne vil prøve at finde. Jeg er helt alene. Jeg forlod mit hjem alene, og jeg er alene nu. Min søn er tidligere flygtet fra vores landsby til et andet sted i DR Congo. Jeg ved ikke, hvor han er nu,” siger hun.

Hun smiler med våde øjne, når hun taler om sin søn og datter. Hendes rejse er ikke ovre endnu. Nu glæder hun sig til at komme videre, hvor hun først skal til transitcentret Nyakabande og derefter videre til én af Ugandas flygtningelejre, hvor hun håber på at genforenes med sin familie.

”Jeg vil bare være i sikkerhed og føle mig velkommen. Det er mit største ønske. Jeg vil aldrig tilbage til DR Congo igen. Jeg vil bare have et hjem, hvor jeg kan være i sikkerhed.”

Baganira Ndimurwabo – asylansøger fra DRC

Syv timer efter, at 53-årige Baganira Ndimurwabo forlod sit hjem i landsbyen Bweza i Den Demokratiske Republik Congo (DRC), står han på den ugandiske side af grænsen mellem Uganda og DRC. Han har intet med sig udover tre af sine fem børn. Han forlod sit hjem i al hast klokken tre om natten, da han hørte skud uden for sit hjem.

”Jeg har gået omkring 25 kilometer gennem tæt skov for at komme til grænsen. Jeg har hverken spist eller drukket vand i al den tid. Jeg er kommet uden noget. Jeg har kun det tøj, som jeg har på lige nu. Intet andet. Vi havde ikke tid til at tage noget med, da vi flygtede. Og det meste af, hvad jeg ejede, blev ødelagt, da mit hus blev bombet for en måned siden. Alt vores tøj og vores ejendele blev brændt,” siger Baganira og fortsætter:

”Jeg er lettet over at være kommet over grænsen og i sikkerhed. Det betyder alverden for mig, at mine børn er i sikkerhed,” siger han.

Turen til grænsen har han taget i sin gummisandaler gennem den tætte og bakkede congolesiske regnskov. Hans fødder er fyldt med sår – de fleste er der gået betændelse i. Både t-shirt og bukser af fyldt med huller.

”Jeg er flygtet af tre årsager. Den første årsag er, at mit hus blev bombet for en måned siden. Jeg mistede alt der. Det hele brændte ned, efter at det var blevet ramt af en granat.

For det andet er der ingen mad i min landsby. Vi er bønder, men hele vores høst bliver taget af rebellerne. De tager alt fra os. Vi har ikke noget mad tilbage til os selv. Den sidste årsag er, at vi ikke er i sikkerhed på noget tidspunkt. Det er for farligt for os at blive.”

Baganira Ndimurwabo var bonde og havde et lille landbrug, nogle geder og en hytte, hvor han boede med sin kone og fem børn. Siden kampene i DRC tog til i marts 2022, ændrede Baganiras liv sig.

”Jeg blev adskilt fra min kone i oktober under kampe, hvor vores hus også blev bombet. Siden vi blev skilt ad, har jeg ikke set hende og to af mine børn, som var sammen med mine kone. Jeg ved ikke, hvor de er, om de lever, eller hvordan de har det,” siger han.

Livet var også hårdt op til, at familien blev ad. Mens kampene mellem regeringsstyrker fra den congolesiske hær og oprørsgruppen M23 har stået på, mistede Baganiras familie alle deres husdyr. Og alle deres afgrøder blev stjålet af oprørsgruppen.

”Vi kunne ikke dyrke noget pga. krigen. Rebellerne tog alt fra os. Vi dyrkede blandt andet majs og bønner, men rebellerne tog hele vores høst. Krigen har varet længe, og vi har oplevet konsekvenserne længe tæt på vores landsby. Men det er blevet meget værre nu. Det er derfor, at vi er flygtet nu. Jeg kan ikke klare at leve der længere.”

Baganira venter sammen med omtrent 40 andre flygtninge ved grænseovergangen mellem Uganda og DRC på at blive transporteret på ladet af en lastbil til transitcentret Nyakabande. Her kan han modtage lægehjælp til sine fødder, få mad tre gange om dagen, et tag over hovedet og hjælp fra en psykolog i lejren til at tale om de voldsomme oplevelser, han har haft. Folkekirkens Nødhjælp støtter arbejder i transitcentret gennem den ugandiske organisation CAFOMI. Efter højst en uge, skal Baganira dog videre til en mere permanent flygtningelejr i Uganda sammen med sine børn.

”Jeg vil vente på min kone her i Uganda. Jeg håber, at hun kommer sammen med vores børn. Jeg vil gerne tilbage til DR Congo sammen med min familie, når krigen er ovre.”

Angelic Nyirambabazi – flygtning fra DRC

Transitcentret i Nyakabande i det vestlige Uganda er designet til at hjælpe asylansøgere, der netop har krydset grænsen fra Den Demokratiske Republik Congo (DRC). Her kan de mennesker, der er flygtet fra deres hjem – som ofte ligger lige på den anden side af grænsen – få vand og mad, lægehjælp, et sted at sove og sikkerhed, inden de bliver hjulpet videre til én af Ugandas 13 større flygtningelejre.

Normalt kan man opholde sig i transitcentret Nyakabande i op til én uge, inden man får en plads på en bus, der i konvoj kører til én af de større lejre. Nogle særligt udsatte personer har dog mulighed for at blive længere, hvis det vurderes, at de har særlige behov, som gør, at de ikke er i stand til at tage videre. Det gælder især dem, som har behov for psykosocial støtte. Folkekirkens Nødhjælp støtter den psykosociale hjælp til asylansøgere fra DRC gennem den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI). Den psykosociale støtte foregår ofte ved samtaler med CAFOMIs psykosociale personale eller ved at deltage i gruppesessioner. En af dem, som har fået stor gavn af den psykosociale støtte er 45-årige Angelic Nyirambabazi. Da vi taler med hende, har hun været i transitcentret i to uger og skal videre til en flygtningelejr inden for de næste par dage.

”Da jeg først kom til Uganda og blev hjulpet til transitcentret her, havde jeg det dårligt. Jeg var under et enormt pres. Jeg kom uden min mand og uden mine børn. Jeg er helt alene. Mentalt havde jeg det dårligt, og jeg var fuld af bekymring. Den psykosociale hjælp, som jeg har modtaget, har gjort en stor forskel for mig. Jeg ville ønske, at jeg kunne modtage den samme hjælp i den flygtningelejr, jeg snart skal til. Det ville hjælpe mig videre i mit liv, ligesom det har gjort her,” siger Angelic Nyirambabazi.

Når asylansøgere fra DRC ankommer til transitcentret, får de mad og vand, et lægetjek og bliver screenet for at kunne få flygtningestatus i Uganda. Den psykosociale hjælp var derfor ikke den eneste hjælp, som Angelic modtog, da hun ankom til Uganda.

”Jeg kom hertil uden noget som helst – ingen bagage, intet andet tøj andet end det, jeg havde på. Udover den psykosociale hjælp har vi fået en masse basale fornødenheder her. Vi har fået mad og drikke, sæbe samt lidt tøj at tage på. Jeg har eksempelvis fået denne her jakke,” siger hun og viser både inderside og yderside af den brune jakke.

Hun er én af de knap 500.000 congolesere, der ifølge FN’s Flygtningekommission er flygtet til Uganda. Hun flygtede fra sit hjem ligesom mange andre, da skuddene fra konflikten mellem den congolesiske hær og oprørsgruppen M23 kom helt tæt på hendes landsby.

”Jeg bor omkring fem timers gang fra grænsen til Uganda. Jeg flygtede meget pludseligt, da jeg hørte skud tæt på mit hjem. Det var farligt at blive. Kuglerne begyndte at flyve om ørene på os. Jeg var meget bange og følte mig stresset.”

Angelic Nyirambabazi kom afsted alene uden sine børn og sin mand, som hun ikke ved, hvor befinder sig i dag.

”Min familie og jeg blev adskilt under flugten fra vores hjem. Jeg håber, at de vil kunne finde mig her, når de krydser grænsen til Uganda. Jeg flygtede med nogle fra min landsby. Men de er allerede taget videre til en anden flygtningelejr i Uganda. De andre, som er her på transitcentret, er fra landsbyer langt væk fra min egen.”

Når asylansøgere ankommer til Nyakabande transitcenter, får de at vide, at de har mulighed for at modtage psykosocial støtte som en samtale med særligt uddannede fra CAFOMIs personale.

”Den psykosociale hjælp, som jeg har fået her, har taget en stor byrde fra mine skuldre. Jeg føler mig friere, og det gør, at jeg føler mig bedre tilpas. Den hjælp, som jeg har fået, har givet mig håb. Jeg har håb for fremtiden og for, at jeg kan klare mig bedre, end jeg kan i dag.”

Claude Sebuliri – flygtning fra DRC

Når asylansøgere på flugt fra de voldsomme kampe i Den Demokratiske Republik Congo (DRC) krydser den sydlige del af grænsen til Uganda, får de som det første noget vand og nogle kiks med høj ernæringsværdi. Derefter bliver de kørt til det nærtliggende transitcenter Nyakabande. Her er de i sikkerhed. De får mad tre gange om dagen, vand, lidt nyt tøj og har adgang til bad og toiletfaciliteter, og de kan få psykosocial hjælp til at tale om og få sat perspektiv på deres voldsomme oplevelser. Den psykosociale indsats for asylansøgere i transitcentret Nyakabande bliver støttet af Folkekirkens Nødhjælp gennem den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI).

Den psykosociale hjælp har for nogen været lige så livsreddende som mad og vand.

”Hvis ikke jeg havde fået den psykosociale hjælp, havde jeg været død. Jeg havde taget mit eget liv. Det var for meget for mig at bære. Presset var for stort,” siger 37-årige Claude Sebuliri, der har været i transitcentret i lidt over to uger.

Normalt kan man opholde sig op til en uge i transitcentret, inden man skal videre til en flygtningelejr andetsteds i Uganda. Men Claude Sebuliri har fået lov til at blive her lidt længere, fordi den psykosociale hjælp har han vist tegn på bedring.

”Den støtte jeg har fået til at tale om mine oplevelser og sætte dem i perspektiv, har gjort, at jeg føler mig fri for den stress, jeg havde, da jeg ankom her. Jeg venter nu bare på at finde resten af min familie igen.”

Flugten fra sit hjem skete meget pludseligt for Claude. Han blev adskilt fra sin kone og tre af hans fem børn.

”Da vi flygtede fra vores hjem, tog jeg fat i to af mine børn og begyndte at løbe med dem. Jeg blev adskilt fra min kone og mine andre børn. Jeg skulle skynde mig, fordi der blev skudt omkring os i vores landsby. Jeg nåede kun at få fat i to af mine børn. Jeg ved ikke, hvor min kone og mine andre tre børn er,” siger han og fortsætter:

”Det er et enormt pres at være her uden min kone og mine andre tre børn. Og uden at vide, hvor de er, eller hvad der skal ske med os. Da jeg kom hertil, havde jeg det derfor rigtigt dårligt. Jeg fik at vide, at der er et kontor, som tager sig af folks mentale helbred. Der tog jeg over og fik hjælp til at få det bedre mentalt.”

CAFOMIs personale fortæller, at Claude har vist tegn på bedring, siden han ankom til lejren. Men han er stadig tydeligt mærket. Han står uroligt og vipper på fødderne, mens han taler. Armene hænger ned langs siden. Øjnene hviler aldrig længe det samme sted.

”Da jeg ankom her, fortalte jeg min historie, og hvad jeg havde oplevet. De vejledte mig til, at jeg burde tage imod den psykosociale hjælp, som bliver tilbudt her. Jeg har fået individuelle sessioner med en psykolog op til tre gange om dagen.”

Før han flygtede fra sit hjem i DRC tæt på grænsen til Uganda, var han landmand med sit eget lille plot jord. Han havde, som mange andre i det østlige DRC et ganske almindeligt liv med sin familie. Livet var påvirket af kampene i området mellem oprørsgruppen M23 og den congolesiske hær, som blussede op af og til siden 2012. Men Claude og hans familie kunne få livet til at hænge sammen.

Det ændrede sig dog, da kampene tog særligt meget til fra marts 2022 og frem. En dag i slutningen af november 2022 blev det for meget, da der blev skudt i Claudes landsby.

”Den dag, vi flygtede, var jeg ude på marken og arbejde. Min kone og mine børn var i vores hjem, da jeg pludselig hørte skud. Jeg løb med det samme op til vores hus. Jeg fandt kun to af mine børn og begyndte at løbe og senere gå mod grænsen til Uganda med dem. Jeg tog ingen ejendele med og har intet med mig. Jeg havde ikke lyst til at flygte. Jeg gjorde det kun, fordi det var for farligt at blive.”

Drømmen er at skabe sig et liv i sikkerhed for sine børn i Uganda. Det for farligt at vende tilbage til DRC, fortæller Claude. På trods af, at han kun har været i Uganda i to uger, vil han gerne ud og arbejde. Det behøver ikke at være som landmand. Han vil tage en hvilken som helst profession for at kunne passe på sine børn og tjene sine egne penge, siger han.

”Jeg kan ikke tage tilbage til mit hjem. Det er stadig for farligt, og jeg har endnu ikke fundet min familie. Der er ingen stabilitet i DR Congo lige nu. Jeg vil gerne skabe et liv med min familie i Uganda. Her kan vi være i sikkerhed.”

Ifølge CAFOMI er der ikke registreret selvmord i transitcentret Nyakabande (12. december 2022).

Regina Nyiramugisha – flygtning fra DRC

Et par kilometer fra grænsen til Den Demokratiske Republik Congo (DRC) i det sydvestlige Uganda ligger transitcentret Nyakabande, hvor asylansøgere fra DRC kan opholde sig, mens de får tildelt flygtningestatus og venter på at blive kørt videre til én af Ugandas 13 store flygtningelejre.

Transitcentret består af nogle små beskedne et-etagers kontorbygninger, hvor kontorpladserne er adskilt af træskillevægge. Ved siden af kontorbygningerne ligger et stort hvidt telt, hvor der udføres lægetjek. Her undersøges alle asylansøgere, inden de kommer ind i lejren. I otte huse af træ og beton sover alle asylansøgerne på betongulve. Bygningerne har hver især ét stort rum, hvor op til 200 mennesker kan sove. Rummet er næsten tomt for ejendele: en lille pose står i et hjørne; en plastikkande læner sig op ad væggen; en t-shirt hænger på en snor i midt i rummet. Det er de færreste, der har tid til at tage noget med sig, når de flygter, fortæller personalet i transitcentret.

Et stenkast fra indkvarteringsbygningerne er der tre store hvide telte, der bruges som forsamlingssteder. I ét af dem er der fyldt med legetøj, som nogle af de mange børn i centret kaster sig over. Teltet er fyldt af latter, støj fra leg og gråd. Det er her 20-årige Regina Nyiramugisha fortæller, hvordan hun er havnet i transitcentret.

”Jeg flygtede oprindeligt til Rwanda fra DR Congo, da kampene brød ud nær min landsby. Jeg tog afsted til Rwanda med min bedstemor. Vi kom til en flygtningelejr, hvor jeg begyndte at uddanne mig som syerske.”

Regina var alene med sin bedstemor i lejren, indtil bedstemoren døde. Hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre på egen hånd i en flygtningelejr i et fremmed land. Derfor besluttede hun at tage tilbage for at lede efter sine forældre i DRC.

”Efter jeg forlod Rwanda, tog jeg tilbage til min landsby for at lede efter mine forældre. Efter tre dage blev det alt for farligt at blive, så jeg tog mod Uganda. Jeg ved stadig ikke, hvor mine forældre er. Eller om de er i live. Jeg er her helt alene,” siger Regina.

Den 12. december 2022 har Regina været i transitcentret i 16 dage. I den tid har hun fået psykosocial hjælp af den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI), som er med til at administrere transitcentret Nyakabande. Den psykosociale støtte til asylansøgere er én af aktiviteter, som Folkekirkens Nødhjælp støtter gennem CAFOMI.

”Mit liv ændrede sig på grund af den psykosociale hjælp, jeg har fået. Jeg får nogle gange akut behov for hjælp. Og så får jeg hjælp her i centret. De samtaler, som jeg har haft her med det psykosociale personale, har støttet mig i at forstå mine oplevelser og givet mig håb om at kunne få det bedre,” siger Regina og fortsætter:

”Jeg var på randen af selvmord. Hvis ikke, at jeg havde fået den hjælp, ville jeg ikke være i live i dag.”

Personalet fra CAFOMI bekræfter, at Regina havde det rigtig svært, da hun ankom til lejren. Oveni sine voldsomme oplevelser, havde hun også et administrativt problem, da hun var registreret som flygtning i Rwanda. Hun skulle derfor undersøges særligt grundigt, inden hun kunne få flygtningestatus – herunder om hun tilhørte noget politisk parti eller var en del af M23-oprørsgruppen. Det var et stort pres for den 20-årige kvinde, der i månedsvis har været på flugt.

Hun har dog nu fået at vide, at hun skal til Nakivale-flygtningelejren i Uganda, hvor hun kan opholde sig som flygtning.

Juliet Ingabire – bonde i Kisoro

”Der har været krig i 14 år. Det påvirker os hver dag, og det har det gjort i alle årene”

Sådan lyder det fra 40-årige Juliet Ingabire. Hun er bonde i Kisoro-distriktet, der ligger helt op til grænsen med Den Demokratiske Republik Congo, hvor der i mange år har været en blodig konflikt mellem oprørsgruppen M23 og den congolesiske hær.

Hendes husholdning, som tæller hende selv, hendes mand og fem børn, har fået støtte af Folkekirkens Nødhjælp gennem den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI). De har fået frø til at så tomater, kål, løg og bønner samt en machete. Derudover har de ti kimplanter, som bliver til eukalyptustræer.

”Jeg er glad for, at der endelig er nogen, som anerkender, at vi også er en del af konflikten i Congo. Det rammer også os,” siger Juliet Ingabire.

”Da congoleserne flygtede fra krigen, kom de hertil. De fældede vores træer og ødelagde vores afgrøder. Deres dyr spiste vores afgrøder. Vi har ikke kunne høste hverken søde kartofler, bønner eller sorghum. Vi har ikke høstet noget i år overhovedet. Når man planter noget, forventer man også at kunne høste det. Med denne her hjælp kan vi få noget af det tilbage – ikke alt – men noget. Vi kan få en indtægt igen.”

Konflikten tog til i marts 2022, hvor en våbenhvile mellem oprørsgruppen M23 og den congolesiske hær blev brudt. Herefter er bombetogter og skudkampe taget til helt tæt på grænsen mellem Uganda og DRC.

”Under en tilstrømning af flygtninge, hvor mange af dem, der flygter, jo også bærer en stor smerte, kommer de hertil og ser en mark med mad på og træer, de kan bruge. Det tager de selvfølgelig,” siger Juliet Ingabire. Hun håber på, at hun kan få en indtægt igen og beder til, at hun kan høste det, som hun sår i 2023.

”Vi har ikke haft en indkomst i år! Men den forventer vi at få tilbage nu. Vi har fået løg, tomater, kål og bønner, som vi kan så og høste, så vi kan tjene penge igen. Men vi ved ikke, om situationen blot bliver den samme igen, hvor vi pludseligt mister alt. Krigen i Congo kan blusse op meget abrupt. Vi sår vores afgrøder, og så efterlader vi fremtiden til Gud. Vi skal blive i håbet, og vi håber, at fremtiden vil være god.”

Udover at konflikten har medført en langt mere skrøbelig fødevareresikkerhed på begge sider af grænsen mellem DRC og Uganda, lider mange mennesker af en konstant frygt.

”Vi er hele tiden bange. Der er mange, som lider af stress eller af forhøjet blodtryk, fordi de er bange, når de enten hører eller oplever kampene. Vi hører bragene derovre: BUM, BUM, BUM!”

Juliet og mange andre i Kisoro tager tit til DRC, som ligger kun få kilometer fra deres landsby. I DRC er jorden meget frodig, hvilket gør det et godt sted at have et lille landbrug. Dem, der ikke har jord i DRC, køber ofte deres fødevarer derfra. Det betyder, at kampene har påvirket Kisoros fødevareresikkerhed markant.

”På den congolesiske side har de meget frodig jord, så de fleste herfra har et stykke jord i DR Congo, hvor vi dyrker vores afgrøder. Og høsten er ofte god der. Men det er farligt. Vi ved ikke, hvem der har våben, som de kan bruge mod os.”

Folkekirkens Nødhjælp støtter 300 husholdninger i Kisoro, fordi de bliver påvirket af kampene i DRC, men sjældent får kompenseret deres store tab.

”Hvis ikke, vi havde fået den støtte, så havde vi ikke haft noget som helst. Ingen indtægt. Ingen mad.”

Jacinta Kampire – ungdomssekretær i Maziba og Bunagana byråd

Efter at voldelige kampe mellem oprørsgruppen M23 og den congolesiske hær i DR Congo blussede op igen i marts 2022, har grænseovergangen fra DRC til Uganda ved Bunagana i distriktet Kisoro været travl med flygtninge, der dagligt i hundredvis krydser. Omkring 100 til 200 krydser dagligt grænsen fra DRC til Uganda.

Den store tilstrømning af flygtninge påvirker samfundet i Kisoro. Der er ifølge den ugandiske organisation Care and Assistance for Forced Migrants (CAFOMI) kommet over 60.000 flygtninge til Kisoro siden marts 2022. I forvejen bor der 250.000 indbyggere i Kisoro-distriktet, hvilket gør distriktet til et af de distrikter i Uganda, der er hårdest presset på grund af den store flygtningetilstrømning.

De fleste mennesker i Kisoro lever af landbrug. Mange er i en sårbar situation på grund af den store flygtningetilstrømning. Der bliver stjålet afgrøder, fældet træer til at lave ly og til brænde. Kvæg spiser af afgrøderne.

Derfor støtter Folkekirkens Nødhjælp aktiviteter i Kisoro, som skal styrke konfliktløsning og fred i distriktet. Én af dem, som har fået undervisning i at håndtere konflikter og sikre fred i sin landsby, er Jacinta Kampire. Hun er 31 år og er ungdomssekretær i landsbyen Maziba.

Derfor sidder hun også med i byrådet i Bunagana – en by med en af de travleste grænseovergange fra DRC.

”Vi bliver undervist i konflikthåndtering for at løse de konflikter, der kan opstå mellem flygtninge fra Congo og indbyggerne i vores landsby. Konflikterne har typisk deres oprindelse i forskellige indstillinger, tankegange, opfattelser, interesser og kulturer. Vi fortæller alle, at det er vigtigt at kunne forstå hinanden for at kunne løse de her konflikter. Derfor har vi heller ikke store konflikter længere. Det er selvfølgelig vigtigt at forstå roden til konflikten, men også at forstå hinandens forskelle. På den måde kan vi finde en god løsning for begge parter i en konflikt,” siger Jacinta Kampire.

Hun er én ud af 290 mennesker, der har fået undervisning i, hvordan man som leder etablerer og bevarer fred i sit lokalsamfund. Det er samfundsledere i landsbyer og byer, der

bliver undervist af CAFOMI. Idéen er, at samfundslederne, som har stærke positioner i deres landsbyer og samfund, derefter skal bruge den viden til at skabe en varig fred og en konstruktiv konfliktløsning i deres samfund.

”Der var tidligere segregering mellem flygtninge og indbyggere i vores landsby. Det er ikke så slemt længere, og vi prøver at finde et fælles fodfæste for at forstå hinanden. Det hjælper meget på vores sameksistens. Tidligere har konflikter haft deres oprindelse i ignorance. Men den ignorance prøver vi at imødekomme, så vi kan lære fra hinanden. Det er vigtigt, at vi involverer alle mennesker i vores samfund i konfliktløsningen. Vi skal ikke løse det oppefra. Vi skal løse vores problemer i fællesskab under kompetent ledelse,” siger Jacinta Kampire, som har gennemført tre træninger med CAFOMI.

Hun fortsætter:

”Om fem år forudser jeg, at der er fred i vores samfund. Der er jo ikke nogen udefra, der skal komme med fred til vores samfund. Det er os selv, der skal stå for det. Og vi har brug for fred for at kunne leve i samfundet.”

Fra september til december 2022 har organisationen CAFOMI gennemført en lang række undervisningsforløb, hvor samfundslederne bliver undervist i konfliktløsning, hvordan man sikrer en fredelig sameksistens i sit lokalsamfund, samt hvordan man identificere psykiske lidelser. Det sidste punkt har særligt været vigtig efter, da konflikten i DRC har medført, at mange mennesker – både flygtninge fra DRC såvel som indbyggere i Kisoro, Uganda, der bor tæt på konflikten lige på den anden side af grænsen – har psykiske lidelser.

”Vi fik klassificeret de forskellige psykiske lidelser: angst, PTSD, depression, m.fl. Jeg har lært meget nyt om psykiske lidelser, som jeg ikke kendte til før – herunder mulige løsninger og behandlinger. Nu kan jeg rådgive familier om, hvordan de kan håndtere problemer eller psykiske lidelser i familien. Jeg rådgiver andre unge om, hvordan de kan undgå at ende i narko- eller alkoholmisbrug. Jeg giver dem råd om at tage en uddannelse og fokusere på fremtiden, så de kan ende som en leder, ligesom jeg er,” siger hun og fortsætter:

”Jeg har lært, at mange med psykiske lidelser føler sig stigmatiserede. De har ikke lyst til at omgås mennesker, fordi de ikke føler sig forstået. De føler, at de ikke passer ind i samfundet. Det er min rolle som en af lederne i vores samfund at gribe ind og hjælpe i de tilfælde.”

Særligt én af de psykiske lidelser, som der er blevet undervist i, har været gavnlige til at forstå nogle af de mange mennesker, der er kommet Kisoro i den seneste årrække.

”Vi lærte om PTSD, hvor personer har haft meget voldsomme oplevelser. Det kunne eksempelvis være nogle af de flygtninge, vi har i området, som har været udsat for meget voldsomme oplevelser. De er i sikkerhed nu, men de kan ikke vænne sig til, at de ikke længere hører bomber og skud. De føler sig ofte nedtrykte, fordi de har svært ved at slippe fortiden.”

Jacinta Kampire organiserer møder i sin landsby, hvor hun fortæller andre borgere om, hvad hun har lært. Og hun hjælper sine medborgere ved at tage samtaler med dem, hvor hun bruger nogle af de værktøjer, som hun har lært gennem undervisningen af CAFOMI. På den måde, fortæller hun, har hun for nyligt hjulpet en ung mand til at komme ud af sit alkoholmisbrug ved at tale med ham og følge op på, hvordan han har det.

